

СЪБИТИЕ И БЕЗСМЪРТИЕ
(литература, език,
философия, наука)

Университетско издателство „Св. Климент Охридски“

Събитие и безсмъртие
(литература, език, философия, наука)

Event and Immortality
(Literature, Language, Philosophy, Science)

Събитие и безсмъртие **(литература, език, философия, наука)**

Сборник доклади от международна научна конференция
Факултет по славянски филологии
Софийски университет „Св. Климент Охридски“
(13–14 май 2011)

Event and Immortality **(Literature, Language, Philosophy, Science)**

София • 2013
Университетско издателство „Св. Климент Охридски“

Съставители:

Димитър Камбуров
Юлияна Стоянова
Офелия Николова
Дарин Тенев
Камелия Спасова

Редактори:

Офелия Николова
Дарин Тенев
Камелия Спасова

- © 2013 Димитър Камбуров, Юлияна Стоянова, Офелия Николова,
Дарин Тенев, Камелия Спасова, съставители
- © 2013 Офелия Николова, Дарин Тенев, Камелия Спасова, редактори
- © 2013 ..., художник
- © 2013 Университетско издателство „Св. Климент Охридски“

ISBN 978-954-07-

Съдържание

Увод / 17

Preface / 19

Безсмъртие във времена на свършек

- **Gabriele Schwab**

Immortal Ghosts: The Transgenerational Legacies of Violent Histories / 23

- **Sean Homer**

Dreaming of the End Times / 32

- **Fujii Sadakazu**

Time as Event Confronts Immortality / 47

- **Julia Stefanova**

Romanticism and (Im)mortality / 55

- **Dimitar Kambourov**

The Advent of Immortality: Badiou, Houellebecq, Kurzweil and the Biopolitics of Singularity / 69

- **Saeko Kimura**

Rituals of Resurrection and Immortality / 74

Античност и безсмъртие

- **Милена Кирова**

Безсмъртие без събитие. Как работи механизмът на легендарното в Еврейската Библия / 89

- **Невена Панова**

Около безсмъртието на литературния текст и на литературното събитие в Омировия епос / 103

• **Dimitar Iliev**

The Greek Epigram: A Tale of Death, Immortality, and Other Events / 117

• **Клара Мечкова**

Византийското осмогласие като израз на богословското разбиране за събитие и безсмъртие / 131

Събитието в езика и речта: теории и реализации

• **Mira Kovatcheva**

Spontaneous Spoken Language and the Language System – Event and Immortality / 143

• **Красимира Алексова**

Адмиративните глаголни форми – реакция на учудващи факти, действия, събития / 162

• **Савелина Банова**

Събитието в глагола: за формообразуването на глаголите в българския език – основа и флексия / 168

• **Bistra Andreeva**

The Phonetic Event in Prosody: Is It Important For Communication which Parameters Signal Accentuation? / 174

• **Ина Вишеградска**

Събитие ли е приложението на оптималната теория? / 184

Събития и истории

• **Миглена Николчина**

Прочитът на комунистическото наследство между изплъзващите и набавящите се контексти: Юлия Кръстева и Вера М./ 193

• **Албена Хранова, Димитър Вацов**

Събитие и безсмъртие в две понятия, в два сюжета и два прочита / 211

- **Николай Чернокожев**

Събитие и съ-битиé. Националните автолегитимирания и ценностният ред на разказаното и показано минало: „История славянобългарска“ от Паисий Хилендарски / 236

- **Надежда П. Александрова**

Събитията по време на едно пътуване. „Разходка до Цариград“ от Евгения Марс / 246

- **Надежда Стоянова**

Събитие и всекидневие в разказите на Константин Константинов / 253

Събития и дискурсивни практики

- **Юлиана Стоянова**

Събитието в началото / 263

- **Красимира Петрова**

Време: Вечност. Живот : (Смърт) : Безсмъртие (когнитивен анализ на данни от Славянски асоциативен речник) / 277

- **Андреана Ефтимова**

Предпочитани комбинации на аспектуалните наречия с глаголния вид и време за количествена характеристика на събитията в журналистическите информационни текстове / 289

- **Алиса Трендафилова**

Комуникативната акомодация: събития, реакция на събития или комплекс от фактори / 303

Събитие – Сингуларност – Безсмъртие

- **Deyan Deyanov**

Singular Point and Time-Unresisting Eternity / 323

- **Svetlana Sabeva**

The State of Exception and the Exceptional Language / 328

• **Мария Калинова, Камелия Спасова**

Ламела: органът на безсмъртното / 338

• **Пламен Антов**

Колабиращата модерност : машината животно / 349

• **Енуо Стоянов**

The Event of Literature: The Deleuzian Reversal of Platonism Continued / 369

• **Васил Видински**

Срещу вътрешната телеология на автопойезиса / 378

Фигури на безсмъртието

• **Цветана Хубенова**

Откриването на Америка – едно събитие към (анти)утопиите за безсмъртие / 393

• **Filitsa Sofianou-Mullen**

Cosmic Event and Death in William Blake's *The Book of Urizen* / 400

• **Ofelia Nikolova**

The Abdication of Identity in *L'Amour* by Marguerite Duras / 407

• **Peana Alexandra Orlich**

Death and Ghosts in Nic Ularu's *The Cherry Orchard, A Sequel* / 422

• **Ирен Александрова**

Душата и човешките колективи като израз на безсмъртието от несъзнаваното и Аза / 427

• **Яница Радева**

Преодоляване на смъртта в поезията на Иван Теофилов / 437

Истина и крайност

• **Miryana Yanakieva**

The Quadrivium of Truth / 447

• **Lubomir Terziev**

Uses of Immortality: Locke's Person and Badiou's Subject / 457

• **Darin Tenev**

Being and Difference: Beyond Finitude with Badiou and Derrida / 464

• **Димитър Божков**

Трагедия и суверенност / 480

• **Силвия Минева**

Смъртта като другост и съ-битие – етически прочит / 503

Безсмъртие: славянски превъплъщения

• **Елена Дараданова**

„Безсмъртната” любима в южнославянската авангардна поезия / 517

• **Евелина Джевицека**

Безсмъртието на Юда. Образът на предателя в българските парафрази на евангелския разказ от първата половина на XX век / 531

• **Димитрина Хамзе**

Морталната мултипликация като безсмъртна събитийност в романа „Космос“ на Витолд Гомбрович / 547

• **Katerina Kokinova**

Immortality Engraved (Kundera, Gombrowicz, Nabokov) / 564

• **Радост Велева**

Мит и безсмъртие в съвременната руска проза / 568

• **Валя Крумова**

Знаци на безсмъртието в художественото пространство на Людмила Улицкая / 576

Събитие и литературни факти

• **Бойко Пенчев**

Събития, нуждаещи се от вечност: рецепцията на Николай Хайтов и Йордан Радичков през 60-те години / 587

- **Андрей Бобев**

Насилието над Другия – вечна слава за Героя / 597

- **Елена Азманова**

Събитие и безсмъртие в ритуалните текстове на лириката / 603

- **Надежда Цочева**

Събитие и съ-битие в авангардистките текстове на Гео Милев / 614

- **Росица Димчева**

Проблемът за духовната свобода през втората половина на XX век / 627

Събитие и съвременност

- **Ренета Божанкова**

Блогът, или домът на дните. Наблюдения върху събитийността в онлайн дневниците / 647

- **Биляна Курташева**

Събитие и емпатия: Силвия Плат / 659

- **Амелия Личева**

Събитието днес: Паоло Джордано и “Самотата на простите числа” / 666

- **Инна Пелева**

Събитието смърт и проблематичното безсмъртие – българският принос / 673

Contents

Introduction / 17

Preface / 19

Immortality in the End Times

- **Gabriele Schwab**

Immortal Ghosts: The Transgenerational Legacies of Violent Histories / 23

- **Sean Homer**

Dreaming of the End Times / 32

- **Fujii Sadakazu**

Time as Event Confronts Immortality / 47

- **Julia Stefanova**

Romanticism and (Im)mortality / 55

- **Dimitar Kambourov**

The Advent of Immortality: Badiou, Houellebecq, Kurzweil and the Biopolitics of Singularity / 69

- **Saeko Kimura**

Rituals of Resurrection and Immortality / 74

Antiquity and Immortality

- **Milena Kirova**

Immortality Without Event. On the Legendary Logic of the Biblical Narrative / 89

- **Nevena Panova**

Between Oral and Written Immortality of Literary Text and Literary Event in Ancient Greece / 103

• **Dimitar Iliev**

The Greek Epigram: A Tale of Death, Immortality, and Other Events / 117

• **Klara Machkova**

Byzantine Octoechos as an Expression of the Theological Understanding of Event and Immortality / 131

Event in Language and Speech: Theories and Realizations

• **Mira Kovatcheva**

Spontaneous Spoken Language and the Language System – Event and Immortality / 143

• **Krasimira Aleksova**

Admiratives – Reaction to Surprising Facts, Actions, Events / 162

• **Savelina Banova**

An Event in the Verb: on Verb Formation in Bulgarian – Stem and Flexion / 168

• **Bistra Andreeva**

The Phonetic Event in Prosody: Is It Important For Communication which Parameters Signal Accentuation? / 174

• **Ina Vishogradska**

Is the “Universal Applicability” of the Optimality Theory an Event? / 184

Events and Histories

• **Miglena Nikolchina**

Reading the Communist Legacy between Dissolving and Accruing Contexts: Julia Kristeva and Vera M. / 193

• **Albena Hranova, Dimitar Vatsov**

Event and Immortality in Two Concepts, Two Plots and Two Readings / 211

- **Nikolay Chernokozhev**

Event and Co-being: National Self-legitimations and the Value Order of Narrated and Manifested Past / 236

- **Nadezhda Alexandrova**

Initiating Eventfulness: *A Journey to Tzarigrad* by Evgenia Mars / 246

- **Nadezhda Stoyanova**

Event and Everyday Life in Konstantin Konstantinov's Short Stories/ 253

Events and Discursive Practices

- **Juliana Stoyanova**

The Initial Event / 263

- **Krasimira Petrova**

Time : Eternity. Life: (Death): Immortality (Cognitive Analysis of Data From *Slavic Associative Thesaurus*) / 277

- **Andreana Eftimova**

Combinations Between Aspectual Adverbs and Temporal- Aspectual Semantics of the Verbs for Expressing Quantification of Events in Newspaper Texts / 289

- **Alisa Trendafilova**

Communication Accommodation – Events, a Reaction to Events or a Complex of Factors / 303

Event – Singularity – Immortality

- **Deyan Deyanov**

Singular Point and Time-Unresisting Eternity / 323

- **Svetlana Sabeva**

The State of Exception and the Exceptional Language / 328

- **Maria Kalinova, Kamelia Spassova**

Lamella: The Organ of Immortality / 338

● **Plamen Antov**

Spasming Modernity: The Animal-Machine / 349

● **Enyo Stoyanov**

The Event of Literature: The Deleuzian Reversal of Platonism Continued / 369

● **Vassil Vidisky**

Against the Intrinsic Teleology of Autopoiesis/ 378

Figures of Immortality

● **Cvetana Hubenova**

The Discovery of America: An Event of the (Anti)Utopias of Immortality/ 393

● **Filitsa Sofianou-Mullen**

Cosmic Event and Death in William Blake's Book of Urizen / 400

● **Ofelia Nikolova**

The Abdication of Identity in *L'Amour* by Marguerite Duras/ 407

● **Ileana Alexandra Orlich**

Death and Ghosts in Nic Ularu's *The Cherry Orchard, A Sequel* / 422

● **Iren Alexandrova**

Soul and Human Collectives as Expressions of Immortality of the Unconscious and the Ego/ 427

● **Yanitza Radeva**

Overcoming Death in the Poetry of Ivan Teofilov / 437

Truth and Finitude

● **Miryana Yanakieva**

The Quadrivium of Truth / 447

● **Lubomir Terziev**

Uses of Immortality: Locke's Person and Badiou's Subject / 457

• **Darin Tenev**

Being and Difference: Beyond Finitude with Badiou and Derrida / 464

• **Dimitar Bojkov**

Tragedy and Sovereignty / 480

• **Silvia Mineva**

Death as Otherness and Co-existence – Ethical Discourse / 503

Immortality: Slavic Transformations

• **Elena Daradanova**

“Immortal” Beloved in Southeast European Poetic Avantguard / 517

• **Ewelina Drzewiecka**

Judas’s Immortality. The Image of the Traitor in Bulgarian Biblical Paraphrases of the First Half of the 20th Century / 531

• **Dimitrina Hamze**

Mortal Multiplication as Immortal Sequencing of Events in Witold Gombrovich’s Novel *The Universe* / 547

• **Katerina Kokinova**

Immortality Engraved (Kundera, Gombrowicz, Nabokov) / 564

• **Radost Veleva**

Myth and Immortality in Contemporary Russian Prose / 568

• **Valya Krumova**

Signs of Immortality in the Artistic Space of Ludmila Ulitskaya / 576

Event and Literary Facts

• **Boyko Penchev**

Events Underlain by Eternity: Nikolay Haitov, Yordan Radichkov and the Reception of the 60’s / 587

• **Andrey Bobev**

Eternal Glory for the Hero – Violence to the Other / 597

• **Elena Azmanova**

Death and Immortality in Ritual Lyrical Texts / 603

• **Nadezhda Tsocheva**

Event and Co-Being in Geo Milev's Avant-Gurad Texts / 614

• **Rositza Dimcheva**

The Problem of Spiritual Freedom in the Second Half of the 20th C. / 627

Event and Contemporaneity

• **Reneta Bozhankova**

The Blog, or the Domicile of Days. Observations on Eventfulness in Online Diaries / 647

• **Bilyana Kourtasheva**

Event and Empathy: Sylvia Plath / 659

• **Amelia Licheva**

Today's Event: Paolo Giordano's *The Solitude of Prime Numbers* / 666

• **Inna Peleva**

Death as Event and *Immortality* as Text or What Is the Function of Biographical Narrative (Here and Now) / 673

Увод

Сборникът *Събитие и безсмъртие* събира текстове от едноименната международна конференция, организирана от Факултета по славянски филологии към СУ „Св. Климент Охридски“ и проведена на 13 и 14 май 2011 г. в Софийския университет. От изпратените многобройни заявки и резюмета след внимателен рецензентски подбор организационният комитет допусна до участие 70 и утвърди за печат 56 доклада на представители на академични институции от България, Германия, Гърция, Полша, Румъния, САЩ, Япония.

Темата на конференцията целеше да постави във фокус две ключови понятия на съвременната мисъл и да осветли продуктивните страни на тяхната среща през призмата на литературоведски, лингвистични и философски дискурси.

Проблемът за събитието напоследък все по-често попада в ползрението на хуманитарната наука, занимавал е Фуко и Делюз, Лиотар и Дерида, Нанси и Бадиу. За някои от мислителите (Бланшо, Лиотар, Дерида, Бадиу) той е бил неизменно свързан с въпросите за смъртта и безсмъртието. Тъкмо тази свързаност е обусловила взаимното оглеждане и предефиниране на понятията по неочакван и продуктивен начин.

От друга страна, след Фуко и чрез Агамбен биополитиката все по-настойчиво се разпознава като *differentia specifica* на модерната епоха и разковниче за разбирането ѝ. Видени в биополитическа перспектива, дилемите около безсмъртието, мислимо като близко постижимо събитие, днес дават храна на множество научно-футуристични и философски, литературни и художествени проекти, измежду които тези на Рей Кързуайл и Мишел Уелбек са само най-шумните.

Погледнато от друг ъгъл, въпросите относно това, какво прави една литературна или философска творба събитие и какви са условията и формите на евентуалното ѝ обезсмъртяване, винаги са занимавали хуманитарната мисъл. Проблемите около класиката и канона изглеждат все така далеч от решение.

На четвърто място, темата за безсмъртието и тази за автентичното събитие, което необратимо променя хода на живота или на разказа, често се преплитат в литературата и в другите наративни изкуства.

В лингвистичен аспект събитието би могло да бъде разгледано в отношението му към факта, действието, състоянието, процеса, момента, а също и в неговите темпорално-аспектуални и модални характеристики, проявени в езика и текста. Събитието и безсмъртието също така насочват към фило-

софията и историята на езика, както и към историята на лингвистичната мисъл.

По време на самата конференция обаче се появиха и много други прочити и употреби на съчетаването на *събитие* и *безсмъртие*. Бяха изследвани пътищата на тези понятия в неевропейски култури; проблемът за съотнасянето на събитие и крайност беше обвързан с въпроси за паметта и травмата, за изречимото и неизречимото; бяха проследявани начините, по които самите поети и писатели са схващали и експлицитно тематизирали понятията. И това са само част от насоките, с които представените доклади изненадваха и градяха отвъд допусканията очевидности нови перспективи към полето на социалното и хуманитарно познание.

И така, събитието и безсмъртието, събитието на безсмъртието и безсмъртното събитие очертаха и строго, и достатъчно обширно евристично поле, в което успяха да се разгърнат и солидни класически, и преднамерено новаторски изследвания. Надяваме се, че настоящият сборник дава шанс на неочакваните виждания и подходи към посочените проблемни кръгове, както и на откриването на нови територии при третирането на човешкото и езиковото съ-битие със и без смъртта, да продължат да срещат нови читатели, нови погледи, изненадваща мисъл.

Огромният брой на изнесените доклади, паралелно течащите сесии, но най-вече живите разговори, прекосяващи култури и континенти, споровете и съзвучията, срещите и оформящите се нови посоки, допринесоха за духа на конференцията. За съжаление този дух не може да бъде добре представен в едно книжно тяло, но той пресича текстовете и отеква в тях.

От съставителите

Preface

The collection of essays *Event and Immortality* gathers proceedings from the eponymous conference, organized by the Faculty of Slavic Studies at Sofia University “St. Kliment Ohridski” and held on May 13–14, 2011. After a careful selection and peer review, the organizing committee approved for publication 56 of the papers presented by representatives of various academic institutions from Bulgaria, Germany, Greece, Japan, Poland, Romania, and the USA.

The conference focused on two key concepts of contemporary thought and aimed at elucidating their productive interaction within literary, linguistic, and philosophical discourses.

In recent times, the issue of the event has often emerged within the humanities; it was of interest to Foucault and Deleuze, Lyotard and Derrida, Nancy and Badiou. For some thinkers (Blanchot, Lyotard, Derrida, Badiou) it has been constantly connected with the questions of death and immortality. It is this bond that has determined the decision to revisit and redefine these interrelated concepts in a manner that is both provocative and productive.

On a different note, after Foucault and through Agamben, bio-politics is recognized, more often than not, as *differentia specifica* of modernity, and is perceived as a magic key to its understanding. Seen in a bio-political perspective, the dilemmas raised by immortality as a more and more conceivable and feasible event today provide an incentive for many futuristic, philosophical, literary, and art projects, among which those of Ray Kurzweil and Michel Houellebecq are the most vocal.

In addition, the questions about what makes a literary or a philosophical work an event and what are the conditions for its likely immortalization, have always occupied the humanities. The issues surrounding the classics and the canon are as contentious today as they have always been.

Fourthly, the topic of immortality and the topic of the authentic event, which irreversibly changes the course of a life or of a story, often intertwine within literature and the other narrative arts.

In linguistic terms, the event could be observed in its relation to fact, action, condition, process, moment, and according to its temporal-aspectual and modal characteristics, it could manifest itself within language and text. Also, event and immortality refer to the philosophy and history of language, as well as to the history of linguistic thought.

Many other readings and conceptualizations of the intersection of *event* and *immortality* were presented during the conference. There were investigations of the notions in non-European cultures; the problem of the relationship between

event and finitude was reconsidered from the perspective of the questions of memory and trauma, of the speakable and unspeakable; there were reconstructions of the ways the poets and the writers themselves conceive of these notions and make them into an explicit theme of their works. And all of these are only a small part of the surprising directions of the presented papers that were constantly building new viewpoints towards the contemporary field of the human and social sciences.

Thus, event and immortality, the event of immortality, and the immortal event have outlined a rigorous yet sufficiently broad heuristic field that allowed for both a classically solid and a challengingly innovative exploration. We hope that the present collection of essays will give the unexpected visions and approaches towards the new territories in treating the human and the linguistic event of being with or without death the chance to meet with ever new readers and readings.

The extensive number of papers presented within just two days, the parallel sessions, but most of all the lively conversations, the meeting of different cultures and disciplines, the debates, the convergences and divergences, the new paths discovered, contributed to the spirit of the conference. Unfortunately, this spirit is hard to represent in the form of a book, but we hope that it echoes through the pages of this volume.

The Editors

Камелия Спасова, Мария Калинова, СУ, ФСФ

Ламела: органът на безсмъртното

Човек може да се отдаде на една мисъл,
да я последва дотам, докдето води, просто от
научно любопитство
или ако щете, като *advocatus diaboli*, който не се
обвързва с дявола.
Фройд, *Отвъд принципа на удоволствието*

1. Етика на желанието: Лакан – Бадиу

Защо психоанализата би била съвременният етически дискурс, ако трябва да бъде дефиниран човекът като безсмъртно същество? Отговорът предполага, че ние вече сме в ситуация, в която се е заличило или е останало неразлично разграничението между *авторитет* и *нагон*, между *съзнаването* за моралния закон при Кант и *несъзнавано* при Фройд.

Бадиу в своята *Етика. Опит върху съзнанието за зло* преформулира субекта тъкмо по отношение на вписването му в моралните рамки на жертвеното, за да постулира една етика на желанието, която отвежда към формулировките на неговия учител – Лакан. Етиката не е една според Бадиу, нейното умножаване е свързано с множението при формирането на субекта. Така в подножието на тезата, че безсмъртното същество се конституира във верността към истината на едно от четирите полета – философия, политика, наука и изкуство – прозират концепциите на Лакан. Основаването на тезата на Бадиу в психоаналитичния дискурс на Лакан е експлицирано в четири ключови понятия. Първо – *субектът* е мислен като философски непредре-шен, незастопорен. Лакан разграничава Аз от субект. Азът, от една страна, е въображаемо единство на връзка с моето тяло, или всяка цялостност на Аза е изначално разцепена от въображаемото. Субектът, от друга страна, е формиран от езиковия ред и липсва каквато и да е негова субстанциална, фундаментална или природна закотвеност освен самата липса¹. Онтологическа цепка/зев, липсата в самото ядро на субекта е онова, което позволява неговото възможно привързване към един или друг топос на безсмъртие. Второ е понятието за *вярност* при Бадиу като вярност към събитието и следователно това е устойчивост не към една диахронна континуалност, а под-

¹ Ален Бадиу, *Етика. Опит върху съзнанието за Зло*, прев. Любен Каравелов, колекция „Критическо образование“, ред. Дарин Тенев, София: ИК Литавра, 2004, 9.

държане на самото прекъсване, на пробива, на извънредното положение. Това упорство препраща към етиката на Лакан като етика на желанието. „Лакан се докосва до тази точка, когато предлага максима на етиката: „Не отстъпвай от своето желание“. Защото желанието е конститутивно за субекта на несъзнаваното... и това да не се отстъпва ще рече в края на краищата: да не се отстъпва от собствената обзетост от един процес на истина“². Третото понятие, *истина*, идва в опозиция с понятието за знание, така субектът се произвежда не по отношение на знанието, което е от порядъка на ситуацията и класифицираното множество, а по отношение на процеса на истината, който надвишава и се изплъзва от всяка ситуация. Това конструиране на субекта в завързването му към истината може да бъде открито в XVII семинар на Лакан *Другата страна на психоанализата*, където знанието е разцепено на *знание, което знае себе си* и *знание, което не знае себе си*, като под второто се вмъква възможността за обвързването на знанието като принадлежното знание с насладата като принадлежна наслада. Това второ, добавено (непълно или енигматично) знание е отваряне към желанието, към *terra incognita* на несъзнаваното или към другия, доколкото желаното е желанието на Другия³. „Мястото под желанието репрезентира мястото на истината“⁴. За Бадиу истината идва като насилие над знанието, доколкото осъществява прекъсване в наличните епистемологични редове, отива отвъд тях. Така субектът не влиза в жертвената логика на търпящ, страдащ и пасивен рецептор на един наличен свод на познанието, а той е активно нарушаващият, трансгресиращият, насилникът на редовете на знанието чрез натрапчивата си вяност към прекъсването, истината (една въображаема в смисъла на Лакан като изначално разцепена истина) на събитието.

Бадиу определя събитието през две противоположни и допълващи се тези: 1. събитието принадлежи на ситуацията, то е сингуларно множество, отделено от празното множество чрез самото себе си, ултра-едно, което брои същото двойно – веднъж като представено множество и втори път като множество представящо собственото си представяне и 2. събитието не принадлежи на ситуацията и единственото подмножество към него е празното множество, така че събитието не е нищо друго освен името на празното.⁵ То

² Пак там, 44.

³ За връзката между истина и знание при Лакан с оглед на тезата за отиването отвъд *Един цар към Един в Колон* и обезсмъртяването на живота на Едип като сляп изгнаник виж: Alenca Zupancic, „Ethics and Tragedy in Psychoanalysis“, *Ethics of the Real: Kant, Lacan*, London, New York: Verso, 2000, 170–248.

⁴ Jacques Lacan, *The Other Side of Psychoanalysis*, Book XVII, ed. Jacques-Alain Miller, trans. Russell Grigg, New York, London, Norton & Company, 2007, 106.

⁵ Alain Badiou, „Being: Excess; State of the situation, One/Multiple, Whole/Parts, or \in / \subset ?“, *Being and Event*, transl. by Oliver Feltham, New York: Continuum, 2005, 181–183.

добавя към абсолютната единичност или себе си, или нищото. Събитието в проекта на Бадиу е мислено в онтологична перспектива и особено важно е това непрестанно двоене в структурата му – като ултра-едно, броящо самото себе си за едно и като именуващо празното.

Структурата на събитието $[\epsilon; \varnothing] \subset [\epsilon; \subset]$ трябва да бъде мислена както през сингуларния, така и през добавъчния термин. Сингуларното $[\epsilon; \varnothing]$ принадлежи, без да е включено, то е презентирано, без да е репрезентирано, а добавъчният термин $[\epsilon; \subset]$ не принадлежи, но е включен или не е презентиран, но е репрезентиран. Събитието като тотално нарушение на нормата добавя или себе си, или нищото. Едното при Бадиу е минимум две поради участието на нищото или празното множество в неговата структура и това нищо се вписва или пришива към едното всеки път, когато структурата се обърне към себе си. „Съгласуваността на представянето така изисква всяка структура да бъде удвоена от метаструктура, която предпазва първата от всяка фиксираност на празното. Тезата, че всяко представяне е структурирано два пъти, може да се яви напълно a priori.“⁶ Разцепването, което произвежда събитието или празнотата в интервалите и прекъсванията при Бадиу, е положено в онтологическата липса на битието по Лакан.

В етико-онтологическия проект на Бадиу безсмъртното човешко е сингуларно същество, сцепено от нищото, така че субектът благодарение на тази липса се закрепва в някой от четирите дискурса, произвеждащи истината, като добавя себе си и така „именува ситуираната празнота“⁷. Етиката на Бадиу като основана в психоаналитичните търсения на Лакан теоретизира съпротивата, която може да бъде генерирана от желанието и да отваря хетерогенните места на продължаващите прекъсвания. Безсмъртното е положено като изпитание за поддържане на нищото или на добавеното в нищото.

2. Ламела: не не-понятие, а понятието за липса

Лакан в своя XI семинар *Четирите основни понятия на психоанализата* предлага мита за ламелата, за да разясни начина, по който функционира Фройдовото понятие *нагон* по отношение на *либидото*. Четирите основни понятия, които развива Лакан откъм своя учител Фройд, за да отговори на въпроса дали психоанализата може да бъде разглеждана отвъд практиката, като наука, са *несъзнаваното*, *повторението*, *трансферът* и *нагонът*. Нишката, която обвързва семинара на Лакан от януари-юни 1964 г. е не само набавянето на символните мрежи от формули, концепти и графики, които да обосноват мисленето на психоанализата като наука, но и посто-

⁶ Пак там, 93–94.

⁷ Бадиу, *Етика*, 63.

яното завръщане към въпроса какво основава самото психоаналитичното понятие. Лакан демонтира понятието *нагон* през разработването му в текста на Фройд „Нагоните и техните превъплъщения“ от „Трудове по метапсихология“ (1917), които се появяват малко преди „Отвъд принципа на удоволствието“ (1920) и дуалистичното схващане на нагонния живот с разграничаване на *нагон към живота* и *нагон към смъртта*. Към помиряването на подобно противопоставяне се насочва Лакан, доколкото при него всеки нагон едновременно „прави налична сексуалността в несъзнаваното и представя, в своята същност, смъртта“⁸. Или: „Разграничението между нагон към живота и нагон към смъртта е вярно, доколкото манифестира два аспекта на нагона.“⁹ Точно както събитието при Бадиу е мислено и като презентирано, и като репрезентирано, така и нагонът при Лакан е структуриран два пъти: веднъж по отношение на включването си в сексуалността и веднъж по отношение на себе си, или към смъртта.

В самото начало на „Нагоните и техните превъплъщения“ Фройд поставя питане върху начина, по който от емпиричния материал се формират научни понятия с приемането на определени конвенции. Основните понятия на науката не са константни, а непрекъснато са подложени на динамично изменение. Понятието *нагон* може да бъде видяно като илюстрация за тази концептуална динамика, а подобно понятийно изменение се наблюдава на много нива в психоаналитичния дискурс. Лакан коментира как Фройд подхвърля самоиронично, че нагонът може да бъде разглеждан като принадлежащ към теоретичните митове. Същевременно Лакан настоява, че отхвърля термина *мит* и предпочита да обвърже идеята на Фройд за научна конвенция с термина *фикция*. Той прокарва разграничение между „основните понятия“, каквото е нагонът, и „основните фикции“.

Лакан отхвърля теоретизирането чрез митове, за да посочи необходимостта психоанализата да работи с основни концепти. Но ето че в разгръщането на научните топологии, структури, графики около нагона се появява един мит – митът за ламелата. Митът е нещо максимално лишено от характеристики и максимално поразяващо въображението, като че ли натрапващо се от самия зев, който отваря несъзнаваното: онова *Unbegriff*, което не е „не-понятие, а понятието за липса“¹⁰. Понятието за липса може да бъде артикулирано единствено посредством мит, разказ, случка. Липсата на орган идва като несъществуващ орган, нереален орган, и все пак орган, на либидото. Лакан се опитва да преосмисли либидото не във физическия ин-

⁸ Jacques Lacan, *The Seminar, Book XI, The Four Fundamental Concepts of Psychoanalysis*, trans. Alan Sheridan, ed. Jacques-Alain Miller, London, New York: W.W. Norton & Company, 1978, 205.

⁹ Ibid., 257.

¹⁰ Ibid., 26.

струментариум на сили и енергии, а като орган, този нереален орган трябва да отбележи реалното на липсата.

И така, какво е това комично, странно и безсмъртно нещо, наречено „ламела“:

„Ако искате да поставите акцент върху смешната страна, може да го наречете l’hommelette. [...] Ламелата е нещо извънредно плоско, което се движи като амеба. Просто, е малко по-сложно. То ходи навсякъде. И е нещо – скоро ще ви кажа защо, – което е свързано с това, което сексуалните същества губят в сексуалността, то е като амебата по отношение на сексуалните същества. Безсмъртно, защото то оцелява след всяко делене, всяка разрязваща интервенция. И бяга наоколо.

Така! Това не е много успокояващо. Но представете си, че идва и покрива лицето ви, докато сте спокойно заспали... [...] Ламелата, този орган, чиято отличителна черта не е да съществува, но който въпреки това е орган, – мога да ви посоча повече подробности около неговото зоологическо място – това е либидото“¹¹.

Този мит идва да отмести онова, което остава трудно за артикулиране по отношение на нагона и функционирането на либидото. И като всеки мит неговото възобновяване в по-късните интерпретации неизбежно се фокусира върху едни страни от разказа, загърбвайки други.

Ламелата е представена от Лакан отначало откъм комичната ѝ страна, която трябва да възвърне и комичното разбиране на речта на Аристофан от „Пир“ на Платон. Комичното идва във връзка с *hommelette*, след което описанието на ламелата е пренесено изцяло в царството на едноклетъчните, сродена с амебата, тя добива своя безсмъртен статус и точно тогава митът използва ефекта на *unheimlich*, за да прилепи ламелата в лицето на слушателите. Ето как изкрystalизира тезата на Лакан, че зоологическото място на ламелата е не друго, а либидото, така че то е безсмъртното у човека, следователно ламелата е органът на безсмъртното.

Настоящият анализ разпластява три акцента в осмислянето на ламелата, осъзнавайки неизбежността за пораждање на остатък/излишък при подобно фиксиране¹².

i. Ламелата и **комедията** или поправка в разбирането за **любовта** при Платон;

ii. Ламелата и **безсмъртното** през развиване на едноклетъчното при Фройд и **нагонът към смъртта**;

¹¹ Ibid., 197.

¹² Една възможна четвърта перспектива сме разгледали в текста си „Techné: едноклетъчни, числа и психоаналитични митове“. Тя е свързана с разпластяването на ламелата като **орган и инструмент** [techné], тогава тя би била орган на либидото в двойното му разбиране като част от организъм и като инструмент.

iii. Ламелата и *unheimlich*, обезпокоително-странното на Фройд, откъдето се разгръща и проблемът за *двойниците*.

i. Първоначално, поставяйки акцент върху смешната страна, ламелата е наречена *hommelette*. Като че ли Лакан се опитва да намери друг начин, по който да обясни пихтиестия *hommelette*, онова недиференцирано същество отпреди огледалната фаза. Става въпрос за все същото яйце, само че сега е важна не толкова разбърканата омлетност, колкото самото сцепване в черупката на две и моментът, в който при счупването нещо отхвърча. В есето от *Écrits* „Позицията в несъзнаваното“, писано през 1960 г. и редактирано в годината на XI семинар, 1964 г., Лакан отново сродява *hommelette* с ламелата като два образа, които да означат либидото. „Като изключим името, сега аз ще го сменя с едно по-прилично, „ламела“ (от което думата „omelette“ фактически е метастазирала), този образ и този мит ми изглеждат подходящи за едновременно илюстриране и ситуиране на това, което наричам „либидо“ [...] Този орган трябва да се нарече „нереален“, в смисъла в който нереалното не е въображаемо и предшества субектната страна, която то обуславя, бивайки в директна връзка с реалното. Моят мит, като всеки друг мит, се стреми да осигури по-скоро символна артикулация, отколкото образ. Моята ламела представя тук частта от живото същество, която е загубена, когато съществото е произведено чрез ограничителите на пола.“¹³

Привличането на авторския мит за ламелата при анализа на либидото идва да разшири и преобърне мита за андрогините на Аристофан от „Пир“, като извърши едно значимо придвижване от постановките на Платон: от любовта към либидото, от драмата на разцепените същества към комичното редуликиране на ламелата. Двата авторски философски мита са поставени като две решетки при осмисляне на проблема за двоенето. И ако при Платон сдвоените части еротично се въздигат по пътя към постигане на Едното, то при Лакан ламелата е органът на среза, който неизтощимо повтаря и разделя, повтаря и разделя.

Ламелата е перпетуум мобиле на повторението, тя съвсем по принципа на монтажа е без глава и опашка, акефална, афална, тя дели, цепи, изрязва и накъсва и като безкрайно поддържа среза като процес, остава безсмъртна. Еросът при Платон е сублимационен, той трябва да припомня на разделените същества за тяхната андрогинна цялост отпреди срезовеите на Зевс, докато ламелата при Лакан трябва да означаи конститутивната роля на среза и липсата при задвижването на пола. Това, което отхвърча при разцепването на андрогините или по-точно това, което липсва в разделянето, е ламелата.

¹³ Jacques Lacan, *Écrits: The First Complete Edition in English*, transl. by Bruce Fink, New York: W.W. Norton & Co., 2006, 718–719.

Връзката между Платон и Лакан в интерпретацията на любовта и либидото е развита от Зупанчић в книгата ѝ „Защо психоанализа?“ в първата част „Сексуалност и онтология“. Ламелата може да бъде видяна като пример, който показва сексуалността като онтологически задънена улица или неконсistentно [безпределно] множество в термина на Бадиу. Либидото е онова, което „фрагментира субекта отвътре. Частичните обекти на нагона са всичките същества на загубата/липса“¹⁴.

Комичната страна на ламелата може да бъде разгърната по начина, по който Зупанчић обвързва нагона и комедията през принципа на монтажа и повторението. „В този смисъл бихме могли да кажем, че комедията въвежда вид паралелен монтаж: монтаж не на реалното (като трансцендентално Нещо) и подобие, а монтаж на две подобия или двойници. „Монтаж“ по този начин означава произвеждане или конструиране, или разпознаване, на реалното чрез много прецизно композиране на две подобия. Реалното е идентифицирано тук със зева, който дели самата привидност. И в комедиите самият този зев получава формата на обект.“¹⁵ Смело може да се посочи, че ламелата е този обект. Представена откъм комичната ѝ страна, тя получава тази обектна форма на нещо изключително плоско, което няма никаква дълбочина, а само повърхност. Нейната нереалност не означава, че е липсващ обект (- ϕ), а че е обект на липсата. Монтажът, който извършва ламелата, е свързан с това, което Лакан разглежда като демонтиране на нагона. Той разпластява нагона на четири елемента, взети от „Нагоните и техните превъплъщения“ на Фройд: *натиск, прицел, обект и източник*, за да начертае графиката на обиколния път. Кръговратът на нагона е напрегнат да продължи да циркулира между два обекта – онова, към което се прицелва и онова, което постига, например раздвоението между храната и удоволствието на устата при оралния нагон.¹⁶ Обект на желанието (обектът малко *a*) не причинява оралния нагон, а прави възможно безкрайното му кръжене. В центъра на кръговрата на нагона като неговата противоположност, но и като механизъм на задвижването му, е поставено либидото ламела. Демонтажът на нагона е свързан с липсата на Един генитален, полов нагон или Нещо, което да организира цялата сексуалност, а нагоните са мислени като винаги частични нагони, като изначално частични, като раздробени от интервенциите на ламелата, поставени в техния център. Орален, анален, генитален нагон, нагон на погледа и нагон на гласа циркулират, постигат принципа на удоволствието по пътя на завръщането, заобикалянето, повторението. А на

¹⁴ Alenka Zupančič, *Why Psychoanalysis: Three Interventions*, Aarhus University Press, 2008, 22.

¹⁵ Аленка Зупанчић, „Любовта като комедия“, *алетера Академика*, I, кн. 2, лято 2007, 60.

¹⁶ Пак там, 64.

онова, което остава отвъд този кръговрат, може да му бъде дадено името ламела, въпреки че то е отвъд символното, отвъд въображаемото и въобще е нереално. Но то може да разкаже за „безсмъртния живот, или непотиснатия живот, животът, който няма нужда от никакъв орган, опростен, неразрушим живот“¹⁷. Фрагментът от Хераклит, с който Лакан обяснява обходните пътища на нагона – *Името на лъка е живот, а действието му [ergon] – смърт*, за да посочи, че удоволствието на стрелеца не е в улучването на целта, а в прибирането на лъка обратно, може да се перифразира: Името на безсмъртието е ламела, а работата ѝ – смърт. Една отложена смърт.

ii. Митът за ламелата ни връща в царството на едноклетъчните, което е преоткрито от психоанализата след Първата световна война във връзка с нагона към смъртта. И Фройд, и Лакан отбелязват сцената на внезапното разкъсване на мембраните при деленето на две като възможен спомен, вписан в сексуалното същество. Не е случайно, че Лакан избира за нереален орган тъкмо реално съществуващо едноклетъчно, каквото е ламелата. В „Отвъд принципа на удоволствието“ Фройд разказва за експериментално доказуемото безсмъртие на едноклетъчното, позовавайки се на опита на американеца Уудръф с влакнестата инфузория, чехълчето, което при всяко размножаване чрез делене на две се премества в чиста вода. Опитът продължава до 3029 поколение, което не дава никакъв признак на дегенерация или стареене, то е напълно свежо и запазено подобно на чехълчето праотец. Така още от Фройд може да се види амбивалентното разписване на движението от неорганично към органично през едноклетъчното, просто множене, при което смъртта на индивида и безсмъртието на вида се обвързват тъкмо с интервенцията на двоене. Намесването на пола при човека вкарва неизвестните както на смъртта, така и на сексуалността.

„Такава хипотеза срещаме на съвсем друго място, но тя е тъй фантастична – **по-скоро мит, отколкото научно обяснение**, – че не бих посмял да я приведа тук, ако не изпълняваше тъкмо онова условие, към чието изпълнение се стремим. Тя извежда един нагон от потребността да се възстанови предишно състояние. Разбира се имам предвид теорията, която Платон развива в „Симпозум“ чрез устата на Аристофан...“¹⁸ Андрогините на Платон могат да илюстрират разбирането за нагона като инерционна консервативна и регресивна сила, която обаче поради външни дразнения по пътя на запазването и регресията поражда сексуалния нагон. Желанието на разделените съществата да се сраснат обвързва ероса (нагона към живота) с танатоса (нагона към смъртта). Танатосът е именно по-базисен, предхож-

¹⁷ Lacan, *The Four Fundamental Concepts*, 198.

¹⁸ З. Фройд, „Отвъд принципа на удоволствието“, *Отвъд принципа на удоволствието*, София: Наука и изкуство, 1992, 152–153.

дащ нагон, отвъд принципа на удоволствието, разколебаваш господството на еротичния нагон. Нагонът към смъртта е видян през Платон по-скоро като мит за запазване на целостта, за връщането назад, отпреди андрогините да бъдат разполовени и кръглите същества да бъдат разрязани на две като дюли от компот. Но натам, накъдето Фройд, като *advocatus diaboli*, е насочил мисълта си, а именно, че „нагоните към смъртта, трябва от самото начало да ги съчетаем с нагони към живота“¹⁹, Лакан приема като изходна позиция, замествайки мита на Платон с алтернативна версия на мита, при която връщането назад е не към Едно, а към зева, който поражда винаги две. Премишното състояние, безсмъртното при Платон е трансцендентално, идеално, абстрактно или отвъд конкретното, безсмъртното при Лакан е отвъд принципа на удоволствието, то е едновременно празно и две, изначално дробене с безкраен остатък. Противоречието на нагона и смъртта при Фройд и Лакан е изведено в изключително прицелената формулировка на Шон Хомър от книгата му върху Лакан – „Лакан следва Фройд при обвързването на нагона към смъртта с повторението, но оспорва, че ние сме движени не към смъртта, а от смъртта“²⁰, така че при Лакан всеки нагон е обвързан със смъртния нагон.

Мисленето за нагона и либидото още в самия Фройд предлага работа с неизвестни, които неясноти развиват и разрастват в нови тези неговите последователи. Миглена Николчина разработва през Ю. Кръстева и Мелани Клайн връзката между нагона към смъртта и либидото. Така докато при Фройд либидото е едно и то е отсам принципа на удоволствие, то Кръстева раздвоява либидото на мъжко и женско, което е свързано с нагона към смъртта. Отклонението или *изгнанието* на женското либидо от мъжките символни редове е изгнание в асимволичните територии. Но тези територии са снабдени с език и този език отново като понятие може да бъде изтеглен от Платон, това е концептът на Кръстева за *семиотична хора*. Миглена Николчина посочва възможността да бъде мислен „проблемът за нагон и смърт у Лакан и Лакановия мит за „лазелата“, доразвиващ и преобразуващ Фройдовия мит за първичната смърт-размножаване-чрез-делене“²¹. Раздвоената дейност на нагоните на мъжки, сублимационни, и женски, инкорпориращи, е последвана дотам, че тя отваря нови питання. Мисълта, насочени към опита да се прогледне към тъмните територии, начертани от загатванията на съвременната физика, генетика и космология, проектират хуманитарните задачи по самия ръб на теоретичното и митопораждащото. Ако Кръстева раздвоява либидото на две, то Лакан дава на самото либидо името

¹⁹ Пак там.

²⁰ Sean Homer, *Jacques Lacan*, New York: Routledge, 2005, 89.

²¹ Миглена Николчина. *Мисъл и майцеубийство. Прочит на Юлия Кръстева през Вирджиния Улф*, София: УИ „Св. Климент Охридски“, 1997, 49.

на онова, което поражда раздвояване. Важна разлика в тяхната интерпретация на нагона към смъртта е, че при Кръстева „[е]зикът е „господарят“, който отклонява и ограничава смъртния нагон, но само чрез парадокса, при който смъртта произвежда и живота, и означаването“²², докато при Лакан митът за ламелата трябва да означа самата липса на език и означаващо при либидото в регистрите на инструмент и отделен орган.

Ламелата, видяна като едноклетъчно, трябва да покаже връзката на нагона към смъртта с безсмъртното, както и отиването отвъд принципа на удоволствието като ексцесивен път към насладата чрез довеждането до крайност на една мисъл, загатната още от Фройд. Подпъхването на ламелата в кръговрата на нагона е подпъхване на смъртта към нагона или конститутивната роля на повторението в дейността на нагона, който вече не е еротичният сексуален нагон към живота, а това са множество частични фрагментирани нагони.

Ако трябва да тръгнем към Бадиу и неговата хипотеза, то ламелата е онова, което позволява подобно конструиране на безсмъртния субект, доколкото тя е самият орган на разреза, който позволява поддържането на верността към зева, прекъсването, нищото като пораждащо събития.

iii

Като разреза хляба на две половини, той погледна
в средата и за свое голямо учудване видя, че там нещо се белее.
Иван Яковлевич зачовърка предпазливо с ножа и пипна
с пръст. „Нещо плътно – каза си той, – какво ли ще е?“²³

Гогол, „Нос“

Най-много „плаши“ с ламелата Славой Жижек, обвързвайки това митично същество с Фройдовото *unheimlich*. За разлика от възвишеното безсмъртие ламелата предлага „обсценното безсмъртие на „живите мъртъвци“, които след всяка аниhilация прекомпозират себе си и трмаво продължават напред. В лаканианските понятия ламелата не съществува, тя упорства: тя е нереална, същина на чисто подобие, множество от появи, които изглеждат, че **покриват централната празнина** – нейният статус е чисто фантазматичен...“ и по-надолу: „митът за ламелата представя фантазматичната същина, която дава тяло на онова, което живото същество губи, когато влезе в (символично регулирания) режим на сексуалното различие“²⁴. Жижек използва няколко филмови и литературни образа за онова, което остава из-

²² Пак там.

²³ Н. В. Гогол, „Нос“, *Повести*, София: Народна култура, 1973, 508.

²⁴ Slavoj Zizek, „Troubles with the Real: Lacan as a Viewer of *Alien*“, *How to Read Lacan*, London, New York: W.W. Norton & Company, 2007 – <http://www.lacan.com/zizalien.htm>

вън презентацията както в символните, така и във въображаемите редове. Неговите примери в обяснението на ламелата са от Луис Карол до филма на Ридли Скот „Пришелецът“. Усмивката на котката без котката от Алиса е от онези прояви на ламелата, които я обвързват с ефекта на обезпокоително странното.

Ето как можем и да кажем, че ламелата от самото начало се плъзга *по-между*, тя е влязла в тази стая, преминала е отзад и само да затворим очи, да загубим нишката на своята будност или да се извърнем към другата страна на психоанализата, тя би връхлетяла и би се впръснала в лицата ни. Един сюжет, който може да бъде комичен или ужасяващ в зависимост дали наблюдаваме сцената от позицията на зрители или пациенти, наблюдаващи или изпитващи възбуда. Или ако следваме разграничението на ефекта на комично и *unheimlich* от последното есе на Зупанчич в „Защо психоанализа?“, комичното – *показва липсата, нищото, като че ли е нещо*: усмивка, нос; докато *unheimlich* е, когато *липсата започне да липсва, липсва в реалното*. Така комичните двойници, каквито за пръв път срещаме още при „Менехмовци“ на Плавт, и обезпокоително странните двойници на Романтизма ще са различен ефект на една и съща липса.

3. Желание : нагон

Лаканично вместо лаконично може да се заключи. От едната страна имаме желание, *обект малко а, удоволствие*, докато от другата – *нагон, ламела и наслада*. Втората страна води към реалното, през безкрайността на нагона, задвижван от безсмъртния орган – ламелата.

Или към мита на Платон за андрогините, мита на Фройд за едноклетъчното, мита на Лакан за ламелата може да се добави още един мит – за ламелата като орган, който ражда литературните двойници, както комическите, така и романтическите.